

Ärende

Yttrande över Yrkesdansarutredningens betänkande Ta klass (SOU 2009:27) U 2009/1736/G

Kulturrådets beslut

GD beslutar godkänna yttrande enligt bilaga.

Handläggningen av ärendet

Detta beslut har fattats av generaldirektören Kennet Johansson efter föredragning av avdelningschefen Anita Jonsson. I beredningen av ärendet har även utredaren Per Svenson och handläggaren Viveca Hallberg deltagit.

På Kulturrådets vägnar

Kennet Johansson

Anita Jonsson

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yrkesdansarutredningens betänkande Ta klass (SOU 2009:27) U 2009/1736/G

Kulturrådet har givits tillfälle/anmodats att yttra sig avseende ovan rubricerade remiss.

Sammanfattning av Kulturrådets synpunkter

Kulturrådet ställer sig bakom Yrkesdansarutredningens förslag vad gäller mål och syfte så som de presenteras i avsnitt 8.1.2 (klassiskt och modernt), 8.1.3 (den formella regleringen), 8.1.4 (en nationell syllabus), 8.3.4 (urvalsinstrument och antagning) och 8.4.2 (formaliserat samarbete). I övriga delar avstår Kulturrådet från att yttra sig. Rådet vill dock gärna särskilt understryka vikten av att förankringen med arbetsmarknaden förbättras, bl.a. genom tillgång på praktikplatser. Tillkomsten av ett ungdomskompani, så som föreslås i utredningen, skulle också bidra till detta.

Inledning

Kulturrådet har getts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet av Yrkesdansarutredningen (SOU 2009:27). Utredningens uppdrag har varit att undersöka förutsättningarna för att en svensk yrkesdansutbildning som håller hög internationell klass och leder till anställningsbarhet ska kunna bedrivas.

Dansen har under ett antal år varit en konstform som prioriterats inom Kulturrådets verksamhet. Som ett led i detta arbete sammanställde myndigheten på regeringens uppdrag ett handlingsprogram för den professionella dansen år 2006. I detta dokument och i de talrika diskussioner och samtal med dansområdets olika aktörer som fördes under tillkomstprocessen betonades utbildningsfrågorna starkt. Slutsatsen var att den konstnärliga yrkesutbildningen för dansare, liksom utbildningen för koreografer, måste förstärkas. Den främsta anledningen var den starka

konstnärliga utveckling dansen genomgått under senare år och de höga kvalitetskrav som idag ställs på dansare av alla kategorier. ”En grundlig utredning av utbildningarna för yrkeskonstnärer inom dansområdet bör därför genomföras i syfte att höja kvaliteten och anpassa den till nya behov”, underströks bl.a. i handlingsprogrammet.

Kulturrådet hälsar därför det aktuella betänkandet från Yrkesdansarutredningen med stor tillfredsställelse. Rådet kan konstatera att regeringen hanterat den angelägna frågan skyndsamt och givit utredningen ett uppdrag som i hög grad överensstämmer med de önskemål som framfördes i handlingsprogrammet för den professionella dansen och som speglar den starka opinion i övrigt som finns för att reformera dansarutbildningen.

Allmänna kommentarer

Utredningens resonemang och förslag är, enligt Kulturrådets uppfattning, överlag strategiska och konstruktiva och väjer inte för kulturpolitiska eller utbildningspolitiska svårigheter.

Utredaren har gjort stora ansträngningar för att kartlägga och undanröja de hinder för att stärka och reformera dansarutbildningen som idag finns i bl.a. lagstiftning och regelverk gällande grundskola och gymnasium.

Ett par principiellt viktiga vägval i utredningen förtjänar att särskilt kommenteras.

Den begränsning till den klassiska dansen vad gäller utredningens inriktning, som direktiven föreskriver, är enligt utredningens uppfattning inte relevant. Kulturrådet delar utredarens synpunkter (6.3) att en strikt uppdelning i klassisk balett och modern/samtida dans i detta sammanhang inte är ändamålsenlig. Visserligen finns olika uppfattningar när det gäller t.ex. i vilken grad element från den klassiska baletten återspeglas i utbildningen inom modern dans, men att ett klart samband mellan de båda formerna finns torde vara obestridligt. I såväl Sverige som i andra länder finns åtskilliga exempel på utbildningar som förenar dem.

Kulturrådet biträder således uppfattningen att den föreslagna utbildningen bör omfatta både klassisk balett och modern dans och att en organisatorisk samordning av de båda utbildningsinriktningarna stärker området som helhet.

Men den kanske allra viktigaste övergripande frågan är det faktum att en yrkesdansutbildning som siktar mot internationell konkurrens av nödvändighet påbörjas i tidig ålder. När det gäller den klassiska baletten inleds i regel systematisk träning redan i 10 årsåldern. Den ökar sedan snabbt i intensitet under tonåren. En intressekonflikt finns således mellan kravet på elitutbildning och en djup svensk tradition med en grund- och gymnasieskola som i hög grad präglas av en bred och allmän utbildning till vilken alla har tillträde på lika villkor. Detta kan – ur ett yrkesdansarperspektiv – få smått absurda effekter, t.ex. att elever som helt saknar förutsättningar att bli professionella dansare inte kan nekats plats vid yrkesdansutbildningen på gymnasienivå om de i övrigt uppfyller kraven på behörighet och om plats finns. S.k. färdighetsprov, där man testar anlag, teknik etc., får idag bara utgöra komplement till betyg i teoretiska ämnen vid antagningen.

Denna motsättning lyfts på ett förtjänstfullt sätt fram i utredningens olika delar. Utredaren pekar på hur den försvårat möjligheterna för svenska dansare att nå internationell elitnivå men anser samtidigt att en eventuell framtida elitinriktad utbildning på ett rimligt sätt måste balanseras gentemot grundläggande allmänna värderingar inom den svenska skolan.

Även här instämmer Kulturrådet i utredningens resonemang kring dansutbildningens inriktning. Det svenska danslivet måste ansluta sig till de utbildningsmodeller som är norm i ett stort antal andra länder och där målet är att de utbildade dansarna ska kunna konkurrera internationellt på allra högsta elitnivå. Detta innebär i sin tur att vi måste acceptera ett system med selektiv antagning, hårda bedömningar när det gäller lämplighet under utbildningens gång och därmed också risk för tidig utslagning – element som går stick i stäv mot många av de värderingar som idag präglar den svenska grundskolan.

Övriga synpunkter

2.3.3 Målet för utbildningen – amatörer eller elit

Utredningen redogör för en allmänt spridd uppfattning i danslivet om att målsättningen med den yrkesinriktade dansutbildningen i Sverige från statsmakternas sida varit oklar. En förutsättning för att de förslag som Yrkesdansutredningen presenterar i sitt betänkande ska kunna förverkligas är givetvis att det råder samstämmighet kring målsättningen med en reviderad och förstärkt yrkesutbildning.

Denna oklarhet har – tillsammans med de hinder regelverket för den svenska skolan utgör – enligt Kulturrådets uppfattning starkt bidragit till att kvaliteten på den svenska yrkesutbildningen inom dansområdet inte legat på tillräckligt hög nivå under senare år. Kulturrådet ställer sig bakom uppfattningen att syftet med en reviderad och förstärkt yrkesdansutbildning från statens sida måste klargöras samtidigt som regelverk mm måste anpassas till denna speciella form av undervisning. Ett ändrat huvudmannskap torde vara en förutsättning för att detta ska kunna ske.

2.3.6 Kvaliteten på utbildningen

När förutsättningarna för yrkesutbildningens klargjorts, är det angeläget att ett antal tydliga kvalitetsmål formuleras. Det talas i utredningen om en elitutbildning som ska göra det möjligt för de utbildade dansarna att konkurrera internationellt. Detta kräver bl.a. att utbildningen yrkesanpassas i högre grad än tidigare, vilket i sin tur gör det nödvändigt för utbildningsinstitutionerna att kunna anlita lärare och pedagoger på allra högsta internationella nivå. Detta gör det sannolikt också, enligt Kulturrådets uppfattning, nödvändigt att fortsätta utvecklingen av samarbetet mellan de olika yrkesdansutbildningarna och utbildningen av danspedagoger.

2.3.8 Arbetslivsförankringen

Bristen på tillräcklig och relevant förankring i arbetslivet är ett generellt problem inom all konstnärlig utbildning. Inte ens på högskolenivå har man lyckats lösa detta på ett tillfredsställande sätt, även om flera lovvärda försök gjorts på senare år. Problemen omfattar brister i kunskap om såväl arbetsmarknadsfrågor som om hur konstområdet i övrigt fungerar när det gäller t.ex. möjligheter till ekonomiskt stöd, kontakter med arrangörer och marknadsföring.

Dessa brister gäller även i hög grad den del av dansområdet som behandlas i utredningen. Dansutbildningarna uppges inte ha "öppnat sig mot dagens verkliga yrkessituation" i tillräcklig omfattning. Få elever idag har praktikplats vid en institution eller på annat sätt. Samarbetet mellan utbildningsinstitutionerna och institutionerna är på den punkten bristfälligt och måste stärkas.

Enligt Kulturrådets uppfattning är en förstärkning av kopplingen mellan en konstnärlig yrkesutbildning och relevant arbetsmarknad och konstområde i

övrigt mycket angelägen. Dessa kunskaper är viktiga även på ett tidigt stadium (förberedande dansutbildning) om man syftar till att utbilda fullfjädrade yrkeskonstnärer inom dansen. För eleverna skulle det bl.a. innebära att dessa förhoppningsvis kan fatta ett antal viktiga och strategiska beslut kring den egna yrkeskarriären och att mötet med en ofta bister arbetsmarknad och en tuff yrkeskarriär inte blir fullt lika brutalt som det kan bli idag.

4. Dansarnas arbetsmarknad

Utredningen uppskattar att det går ca tre yrkesverksamma dansare på varje arbetstillfälle. Beräkningen är dock osäker eftersom underlaget bygger på uppgifter hämtade från olika håll vilka kan vara svåra att jämföra.

Utredningen redovisar också att en stor andel av varje årskull färdigutbildade yrkesdansare i Sverige hamnar utomlands för fortsatta studier och/eller arbete. Av de elever som färdigutbildades 2007/08 studerade 40 procent vidare utomlands. Tänkbara orsaker till denna trend redovisas inte, men kan säkert delvis bero på ett stort behov av att komplettera den utbildning man fått i Sverige samt att behovet av praktik inte går att tillfredsställa på hemmaplan. Arbetsmarknaden i Sverige är dessutom liten. Institutionerna nyanställer inte fler än tiotalet dansare varje år.

5.5 Handlingsprogrammet för den professionella dansen

Utredningen refererar kort innehållet i Kulturrådets handlingsprogram för den professionella dansen som lämnades till regeringen i slutgiltig form i december 2005. En av de mest angelägna uppgifterna ansåg Kulturrådet vara att se över yrkesutbildningen för dansare för att kunna erbjuda fullgoda möjligheter för dansare utbildade i Sverige att delta i ett allt mera internationaliserat dansliv.

Sedan Handlingsprogrammet för den professionella dansen färsigställdes har en hel del hänt inom dansområdet med direkt eller indirekt bäring på utbildningssituationen och arbetsmarknaden för dansare. Hela området har genomgått en förhållandevis positiv utveckling. De statliga resurserna till dans har ökat kraftigt. Kulturrådets stöd har vuxit från 14,6 miljoner 2001 till närmare 62 miljoner kr 2008. Detta är inte enbart ett resultat av Handlingsprogrammet – det är kanske framför allt ett tydligt tecken på att området generellt prioriterats av Kulturrådet. Men detta får också till följd att förväntningarna inom danslivet – liksom ansökningarna till Kulturrådet – ökar. Även Konstnärsnämnden, som bl.a. har ett särskilt uppdrag att

utveckla arbetet med dansens internationalisering, har mer än fördubblat sina resurser till dans under de senaste åren.

Men det är inte bara staten som satsat. Även från många landsting/regioner och kommuner har resurserna ökat, må vara från en i många fall låg nivå. Även till denna utveckling har Handlingsprogrammet för den professionella dansen bidragit. Men den kanske största förklaringen till detta är de nationella nätverk av dansarrangörer som utvecklats under senare år, i första hand Dansnät Sverige. Även danskonsulentverksamheten, som är väl utbredd över landet och där staten och landsting/regioner delar på kostnaderna, har starkt bidragit till den positiva utvecklingen.

Sammantaget betyder allt detta att dansen har fått en betydligt större geografisk spridning än tidigare och därigenom är på väg att skapa ett publikintresse som är både bredare och djupare än förr. Detta ställer givetvis stora – och delvis nya – krav på såväl dansare som koreografer, producenter och andra som är involverade i produktion och distribution av dans. Att reformera yrkesdansarutbildningen enligt de riktlinjer som föreslås i utredningen är ett ytterst angeläget och viktigt steg för att motsvara dessa. Det är också viktigt att man noga överväger andra utbildningsbehov inom dansområdet. Det finns idag stora behov av specialistutbildningar för t.ex. dansproducenter, danspedagoger och koreografer. Behovet av kompetensutveckling inom olika områden med anknytning till dansen är också stort.

Synpunkter på organisation och huvudmannaskap

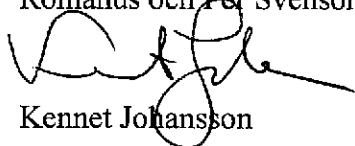
Kulturrådet har knappast anledning att i detalj överväga och kommentera de förslag som utredningen presenterar när det gäller hur undervisningen organiseras. På två punkter vill dock rådet uttrycka en klart uttalad uppfattning.

Kulturrådet förordar starkt kravet på ett statligt huvudmannaskap för den föreslagna yrkesdansarutbildningen. Här argumenterar utredningen på ett övertygande sätt och visar med talrika exempel på svårigheter som det kommunala huvudmannaskapet fört med sig, bl.a. när det gäller att skapa kontinuitet mellan den förberedande och den yrkesinriktade undervisningen.

Däremot är Kulturrådet tveksamt till förslaget om att inrätta en ny statlig myndighet som ansvarar för utbildningen. De krav som ställs på en

övergripande organisation med hög kompetens inom dans bör kunna fyllas av t.ex. Danshögskolan, även om samtliga funktioner som behövs för en sådan utvidgad verksamhet inte finns inom högskolan idag.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Kennet Johansson efter föredragning av Anita Jonsson. I beslutet har också Viveca Hallberg, Mika Romanus och Per Svenson deltagit.

Kennet Johansson

Anita Jonsson